

Załącznik E

**do Raportu z wykonywania wyroków
Europejskiego Trybunału
Praw Człowieka
przez Polskę za 2016 r.**

Spis treści

I. Wykaz koniecznych zmian legislacyjnych dla wykonania wyroków Europejskiego Trybunału Praw Człowieka – według stanu na dzień 31 grudnia 2016 r.	3
II. Informacja w zakresie zmian w praktyce koniecznych dla wykonania wyroków Europejskiego Trybunału Praw Człowieka.....	5
III. Informacja nt. źródeł naruszeń Konwencji stwierdzonych w wyrokach Trybunału będących skutkiem obowiązywania nieodpowiadającego standardom Konwencji prawa, bądź wynikających z nieodpowiedniej praktyki – wyroki wydane w latach 2013 – 2016 i zawisłe wykonywaniu przed Komitetem Ministrów na dzień 31 grudnia 2016 r., a także wyroki uznane za wykonane w 2016 r.....	6

I. Wykaz koniecznych zmian legislacyjnych dla wykonania wyroków Europejskiego Trybunału Praw Człowieka – według stanu na dzień 31 grudnia 2016 r.

Lp.	Nazwa aktu prawnego	Wyrok ETPCz lub standard ETPCz, dla wykonania którego nowelizacja ma znaczenie
1	<p>Zmiana ustawy z dnia 17 czerwca 2004 roku o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu przygotowawczym prowadzonym lub nadzorowanym przez prokuratora oraz postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki (Dz. U. z 2004 roku, Nr 179, poz. 1843 z późn. zm)</p> <p>Ustawa została przyjęta</p>	<p><i>Bąk p. Polsce i Majewski p. Polsce (skargi nr 7870/04 i 52690/99)</i>, grupy wyroków, zwane wcześniej: „grupa Kudła i grupa Podbielski” dotyczą przewlekłości postępowań karnych i cywilnych.</p> <p>Nowelizacja ta została zrealizowana przez przyjęcie w dniu 30 listopada 2016 r. <i>Ustawy o zmianie ustawy – prawo o ustroju sądów powszechnych oraz niektórych innych ustaw</i> (Dz. U. z dnia 22 grudnia 2016 roku, poz. 2103).</p>
2	<p>Zmiana ustawy o ochronie zdrowia psychicznego oraz niektórych innych ustaw</p> <p>Prace w toku na poziomie rządowym</p>	<p><i>Kędziór p. Polsce (skarga nr 45026/07)</i></p> <p>Sprawa dotyczy niezgodnego z Artykułem 5 ust. 1 lit. e Konwencji pozbawienia wolności skarżącego, a także naruszenia Artykułu 5 ust. 4 Konwencji z powodu braku oceny legalności umieszczenia i przetrzymywania osoby w domu pomocy społecznej oraz naruszenia Artykułu 6 ust. 1 Konwencji z uwagi na brak bezpośredniego dostępu do sądu w celu wystąpienia o przywrócenie zdolności do czynności prawnych. W celu wykonania ww. wyroku oraz podobnego wyroku ws. K.C. (skarga nr 31199/12), Ministerstwo Zdrowia (dalej MZ) w dniu 29 września 2016 r. opracowało <i>Projekt ustawy o zmianie ustawy o ochronie zdrowia psychicznego oraz niektórych innych ustaw</i> - UB11. Projekt ten przewiduje następujące zmiany:</p> <ul style="list-style-type: none"> - przyjęcie do domu pomocy społecznej osoby bez jej zgody, a za zgodą jej przedstawiciela ustawowego wymagać będzie orzeczenia sądu opiekuńczego o skierowaniu do domu pomocy społecznej, - dodano obowiązek okresowego badania stanu zdrowia psychicznego takiej osoby w zakresie uzasadniającym jej pobyt w domu pomocy społecznej, przy czym takie badania mają być przeprowadzane co najmniej raz na 6 miesięcy, - sąd <u>ma</u> ustanowić (dotychczas <u>mógł</u> ustanowić) dla osoby, której postępowanie dotyczy bezpośrednio, adwokata lub radcę prawnego z urzędu, nawet bez złożenia wniosku, jeżeli osoba ta ze względu na stan zdrowia psychicznego nie jest zdolna do złożenia wniosku, a sąd uzna udział adwokata w sprawie za potrzebny. <p>Projekt ten znajduje się na etapie konsultacji rządowych.</p>

3	<p>Zmiana ustawy o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta</p> <p>Rezygnacja z procedowania nowelizacji w kształcie przyjętym w założeniach przez Ministerstwo Zdrowia</p>	<p>Tysiąc p. Polsce (skarga nr 5410/03) Sprawa dotyczyła nieskuteczności władz krajowych w wypełnieniu zobowiązania do poszanowania życia prywatnego skarżącej, poprzez brak w 2000 r. ram proceduralnych gwarantujących dostęp do świadczeń medycznych przewidzianych przez prawo (naruszenie Artykułu 8 Konwencji).</p> <p>R.R. p. Polsce (skarga nr 27617/04) Sprawa dotyczyła naruszenia Artykułu 3 Konwencji z powodu braku dostępu w odpowiednim czasie do badań prenatalnych.</p> <p>Przygotowany przez MZ projekt przewidywał m. in. następujące zmiany, które miały przyczynić się do wykonania ww. wyroków Trybunału:</p> <ul style="list-style-type: none"> - uproszczenie procedury składania przez pacjenta sprzeciwu wobec opinii albo orzeczenia lekarskiego poprzez odstąpienie od wymogu wskazania w sprzeciwie przepisu prawa, z którego wynikają prawa lub obowiązki pacjenta, na które opinia albo orzeczenie ma wpływ, - doprecyzowanie, że sprzeciw przysługuje także w przypadku odmowy wydania opinii lub orzeczenia, a także odmowy skierowania na badania diagnostyczne, jeśli są one niezbędne do wydania takiej opinii lub orzeczenia, - przyspieszenie trybu rozpatrywania sprzeciwu przez Komisję Lekarską z 30 do 21 dni, - zagwarantowanie pacjentowi lub jego przedstawicielowi ustawowemu uczestnictwa w posiedzeniu Komisji Lekarskiej, - wprowadzenie przepisu zapewniającego pacjentowi możliwość ustanowienia pełnomocnika w postępowaniu przed Komisją Lekarską, - wprowadzenie możliwości składania sprzeciwu w postaci elektronicznej przez Elektroniczną Platformę Usług Administracji Publicznej (ePUAP), - jednoznaczne określenie w ustawie statusu orzeczenia wydanego przez Komisję Lekarską – w celu zapewnienia skuteczności instytucji sprzeciwu (orzeczenie takie miało zastępować opinię lub orzeczenie będące przedmiotem sprzeciwu). <p>Na etapie przyjmowania projektu przez Stały Komitet Rady Ministrów Minister Sprawiedliwości (dalej MS) stojąc na stanowisku, że przedmiotowe wyroki ETPCz zostały już wykonane przez samo przyjęcie <i>Ustawy o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta</i> w 2008 r., wniósł uwagę postulującą rezygnację z odformalizowania instytucji sprzeciwu. Uwaga ta została odrzucona na etapie Stałego Komitetu Rady Ministrów, a po ponownym jej zgłoszeniu przez MS, została przyjęta przez Radę Ministrów. Następnie Ministerstwo Spraw Zagranicznych zwróciło się z pytaniem do Ministerstwa Zdrowia, w jaki sposób resort ten planuje wykonanie powyższych wyroków ETPCz.</p>
---	---	--

4	Zmiana ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami Prace w toku na poziomie rządowym	<p><i>Potomski i Potomska p. Polsce (skarga nr 33949/05)</i></p> <p>W wyroku tym Trybunał stwierdził naruszenie Artykułu 1 Protokołu Nr 1 do Konwencji z powodu braku możliwości uzyskania przez skarżących wyłączenia z adekwatnym odszkodowaniem należącej do nich nieruchomości, która została wpisana na listę zabytków, co uniemożliwiło skarżącym korzystanie z niej.</p> <p>W celu wykonania ww. wyroku Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego (dalej MKiDN) przygotowało dwa projekty nowelizacji <i>Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami</i>. Pierwszy z nich, tzw. mała nowelizacja (rządowy projekt <i>Ustawy o zmianie ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz niektórych innych ustaw</i>) w 2016 r. był procedowany na etapie rządowym¹. Natomiast tzw. duża nowelizacja znajduje się w fazie opracowywania przez MKiDN (harmonogram działań w tym zakresie zawiera plan działań ws. ww. wyroku zawarty w Załączniku B).</p>
5	Zmiana ustawy Prawo prasowe Prace w toku na poziomie rządowym	<p><i>Wizerkaniuk p. Polsce (skarga nr 18990/05)</i></p> <p>W wyroku tym Trybunał stwierdził naruszenie Artykułu 10 Konwencji z powodu skazania redaktora naczelnego i współwłaściciela lokalnej gazety za publikację wywiadu z lokalnym postem bez uzyskania jego wcześniejszej autoryzacji.</p> <p>MKiDN do końca 2016 r. opracowało projekt nowelizacji prawa prasowego – UD191² (został on opisany w planie działań ws. ww. wyroku zawarty w Załączniku B).</p>

II. Informacja w zakresie zmian w praktyce koniecznych dla wykonania wyroków Europejskiego Trybunału Praw Człowieka

Lp.	Sfera wymagająca zmiany praktyki	Wyrok ETPCz lub standard ETPCz, dla wykonania którego nowelizacja ma znaczenie
1	Procedowanie przez sądy skarg na przewlekłość postępowania składanych na podstawie art. 5 ust. 1 ustawy z dnia 17 czerwca 2004 roku o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu przygotowawczym prowadzonym lub nadzorowanym przez prokuratora oraz postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki.	<i>Bąk p. Polsce i Majewski p. Polsce (skargi nr 7870/04 i 52690/99)</i> , grupy wyroków, zwane wcześniej: „grupa Kudła i grupa Podbielski”
2	Organizacja pracy sędziów (odpowiednia częstotliwość i regularność w wyznaczaniu	<i>Bąk p. Polsce i Majewski p. Polsce (skargi nr 7870/04 i 52690/99)</i> , grupy wyroków, zwane wcześniej: „grupa Kudła i grupa Podbielski”

¹ W dniu 14 marca 2017 r. projekt ten został przesłany do Sejmu.

² Aktualnie projekt ten znajduje się w fazie uzgodnień.

rozpraw, dyscyplinowanie stron, uczestników postępowania i biegłych, etc.)	
--	--

III. Informacja nt. źródeł naruszeń Konwencji stwierdzonych w wyrokach Trybunału będących skutkiem obowiązywania nieodpowiadającego standardom Konwencji prawa, bądź wynikających z nieodpowiedniej praktyki – wyroki wydane w latach 2013 – 2016 i zawiste wykonywaniu przed Komitetem Ministrów na dzień 31 grudnia 2016 r., a także wyroki uznane za wykonane w 2016 r.

1. W 2013 r. Trybunał wydał w sprawach polskich 14 wyroków (poniżej wymienione są jedynie te wyroki, które nie zostały wykonane przed 2016 r.), w których stwierdził naruszenie Konwencji z następujących powodów:

PRAWO I PRAKTYKA

1. *Ruprecht p. Polsce*, skarga nr 51219/09, wyrok z dnia 22.01.2013 r. – **prawo i praktyka** (przewlekłość postępowania karnego - przeprowadzona została zmiana prawa, aktualnie zachodzi konieczność dostosowania praktyki stosowania przepisów regulujących funkcjonowanie skargi na przewlekłość postępowania do standardów wynikających z Konwencji i orzecznictwa ETPCz).

2. *Andrzejczak p. Polsce*, skarga nr 28940/08, wyrok z dnia 22.01.2013 r. – **prawo i praktyka** (przewlekłość postępowania administracyjnego) **wyrok został uznany za wykonany w 2016 r.**

3. *Olszewski p. Polsce*, skarga nr 21880/03, wyrok z dnia 02.04.2013 r. – **prawo i praktyka** (konieczność podniesienia standardów w zakresie warunków bytowych w jednostkach penitencjarnych zarówno poprzez zmianę prawa, jak i praktyki jego stosowania) **wyrok został uznany za wykonany w 2016 r.**

4. *Przemysław p. Polsce*, skarga nr 22426/11, wyrok z dnia 17.09.2013 r. – **prawo i praktyka** (nieskuteczne śledztwo, konieczność zmiany przepisów regulujących odpowiedzialność funkcjonariuszy Policji za nadużycie siły oraz praktyki ich stosowania) **wyrok został uznany za wykonany w 2016 r.**

PRAKTYKA

5. *D.G. p. Polsce*, skarga nr 45705/07, wyrok z dnia 12.02.2013 r. – **praktyka** (konieczność zapewnienia adekwatnej opieki medycznej w jednostkach penitencjarnych m. in. poprzez szybkie i właściwe reagowanie sędziów penitencjarnych na potrzeby osadzonych w tym zakresie) **wyrok został uznany za wykonany w 2016 r.**

6. *Kurkowski p. Polsce*, skarga nr 36228/06, wyrok z dnia 09.04.2013 r. – **praktyka** (konieczność szybkiego i właściwego reagowania na wnioski osadzonego o widzenia z rodziną).

2. W 2014 r. Trybunał wydał w sprawach polskich 20 wyroków (poniżej wymienione są jedynie te wyroki, które nie zostały wykonane przed 2016 r.), w których stwierdził naruszenie Konwencji z następujących powodów:

PRAWO

1. *K.C. p. Polsce*, skarga nr 31199/12, wyrok z dnia 25.11.2014 r. - **prawo** (konieczność zmiany przepisów *Ustawy o ochronie zdrowia psychicznego*).

PRAWO I PRAKTYKA

2. *Karabin p. Polsce*, skarga nr 29254/06, wyrok z dnia 07.01.2014 r. - **prawo i praktyka** (konieczność podniesienia standardów w zakresie warunków bytowych w jednostkach penitencjarnych zarówno poprzez zmianę prawa, jak i praktyki jego stosowania) **wyrok został uznany za wykonany w 2016 r.**

3. *Hoszowski p. Polsce*, skarga nr 40988/09, wyrok z dnia 27.05.2014 r. - **prawo i praktyka** (przewlekłość postępowania cywilnego - przeprowadzona została zmiana prawa, aktualnie zachodzi konieczność dostosowania praktyki stosowania przepisów regulujących funkcjonowanie skargi na przewlekłość postępowania do standardów wynikających z Konwencji i orzecznictwa ETPCz).

4. *Goławski i Pisarek p. Polsce*, skarga nr 32327/10, wyrok z dnia 27.05.2014 r. – jw.

5. *Grzona p. Polsce*, skarga nr 3206/09, wyrok z dnia 24.06.2014 r. – jw.

6. *Al Nashiri p. Polsce*, skarga nr 28761/11, wyrok z dnia 24.07.2014 r. – **prawo i praktyka** (konieczność zmiany prawa oraz jego stosowania zgodnie ze standardami Konwencji i orzecznictwa ETPCz).

7. *Abu Zubaydah p. Polsce*, skarga nr 7511/13, wyrok z dnia 24.07.2014 r. – jw.

8. *Ślusarczyk p. Polsce*, skarga nr 23463/04, wyrok z dnia 28.10.2014 r. – **prawo i praktyka** (konieczność zmiany przepisów regulujących stosowanie reżimu tzw. osadzonych „niebezpiecznych” oraz konieczność wydania instrukcji dla funkcjonariuszy Służby Więziennej, a także konieczność podniesienia standardów w zakresie warunków bytowych w jednostkach penitencjarnych zarówno poprzez zmianę prawa, jak i praktyki jego stosowania) **wyrok został uznany za wykonany w 2016 r.**

9. *Siermiński p. Polsce*, skarga nr 53339/09, wyrok z dnia 02.12.2014 r. – **prawo i praktyka** (przewlekłość postępowania administracyjnego, po zmianach prawa, konieczność jego stosowania zgodnie ze standardami Konwencji i orzecznictwa ETPCz).

PRAKTYKA

10. *Tomaszewscy p. Polsce*, skarga nr 8933/05, wyrok z dnia 15.04.2014 r. – **praktyka** (pozbawienie wolności bez podstawy prawnej, brak odszkodowania za niesłuszne aresztowanie) **wyrok został uznany za wykonany w 2016 r.**

11. *Stankiewicz i inni p. Polsce*, skarga nr 48723/07, wyrok z dnia 14.10.2014 r. – **praktyka** (ingerencja w wolność słowa nie była konieczna w demokratycznym społeczeństwie) **wyrok został uznany za wykonany w 2016 r.**

12. *Braun p. Polsce*, skarga nr 30162/10, wyrok z dnia 04.11.2014 r. – jw. **wyrok został uznany za wykonany w 2016 r.**

3. W 2015 r. Trybunał wydał w sprawach polskich 29 wyroków, spośród których w 20 wyrokach (poniżej wymienione są jedynie te wyroki, które nie zostały wykonane przed 2016 r.) stwierdził naruszenie Konwencji z następujących powodów:

PRAWO I PRAKTYKA

1. *Grabowski p. Polsce*, skarga nr 57722/12, wyrok z dnia 30.06.2015 r. - **prawo i praktyka** (konieczność doprecyzowania przepisów *ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich*, konieczność dostosowania praktyki sądów do standardów wynikających z Konwencji i orzecznictwa ETPCz).
2. *Rutkowski p. Polsce (wyrok pilotażowy)*, skarga nr 72287/10, wyrok z dnia 07.07.2015 r. – **prawo i praktyka** (przewlekłość postępowania cywilnego lub karnego - przeprowadzona została zmiana prawa, aktualnie zachodzi konieczność dostosowania praktyki stosowania przepisów regulujących funkcjonowanie skargi na przewlekłość postępowania do standardów wynikających z Konwencji i orzecznictwa ETPCz).
3. *Kurowski p. Polsce*, skarga nr 9635/12, wyrok z dnia 13.01.2015 r. – jw.
4. *Masłowski p. Polsce*, skarga nr 7626/12, wyrok z dnia 13.01.2015 r. – jw.
5. *Tomczyk p. Polsce*, skarga nr 7708/12, wyrok z dnia 13.01.2015 r. – jw.
6. *Brajer p. Polsce*, skarga nr 7589/12, wyrok z dnia 13.01.2015 r. – jw.
7. *Pawlak p. Polsce*, skarga nr 28237/10, wyrok z dnia 13.01.2015 r. – jw.
8. *Wrona p. Polsce*, skarga nr 29345/09, wyrok z dnia 10.03.2015 r. – jw.
9. *Chyła p. Polsce*, skarga nr 8384/08, wyrok z dnia 03.11.2015 r. - **prawo i praktyka** (przepisy regulujące stosowanie reżimu tzw. osadzonych „niebezpiecznych” zostały już zmienione, aktualnie powinna być wdrażana właściwa praktyka ich stosowania zgodna ze standardami Konwencji i orzecznictwa ETPCz).
10. *Szafrański p. Polsce*, skarga nr 17249/12, wyrok z dnia 15.12.2015 r. - **prawo i praktyka** (konieczność podniesienia standardów w zakresie warunków bytowych w jednostkach penitencjarnych, szczególnie w zakresie poszanowania prywatności osadzonych, zarówno poprzez zmianę prawa, jak i praktyki jego stosowania).

PRAKTYKA

11. *Maciejewski p. Polsce*, skarga nr 34447/05, wyrok z dnia 13.01.2015 r. – **praktyka** (wolność wyrażania opinii, konieczność dostosowania praktyki do standardów wynikających z Konwencji i orzecznictwa ETPCz).
12. *M.C. p. Polsce*, skarga nr 23692/09, wyrok z dnia 03.03.2015 r. – **praktyka** (niezapobieżenie naruszeniu Artykułu 3 Konwencji w aspekcie materialnym oraz niepodjęcie wszelkich niezbędnych kroków przez władze krajowe, mających na celu wyjaśnienie okoliczności sprawy i pociągnięcie winnych do odpowiedzialności – aspekt proceduralny naruszenia Artykułu 3 Konwencji).
13. *Stettner p. Polsce*, skarga nr 28510/06, wyrok z dnia 24.03.2015 r. - **praktyka** (naruszenie Artykułu 5 ust. 4 Konwencji z powodu przewlekłości w rozpatrzeniu zarzutu bezprawności pozbawienia wolności skarżącego).
14. *R.S. p. Polsce*, skarga nr 63777/09, wyrok z dnia 21.07.2015 r. – **praktyka** (błędna interpretacja przez polskie sądy Konwencji Haskiej dotyczącej cywilnych aspektów uprowadzenia dziecka za granicę z dnia 25 października 1985 r.) **wyrok został uznany za wykonany w 2016 r.**

15. *Mogielnicki p. Polsce*, skarga nr 42689/09, wyrok z dnia 15.09.2015 r. – **praktyka** (naruszenie prawa dostępu skarżącego do sądu z powodu niezbadania w sposób rzetelny sytuacji majątkowej skarżącego przed wydaniem odmowy zwolnienia go z kosztów sądowych).

16. *Milka p. Polsce*, skarga nr 14322/12, wyrok z dnia 15.09.2015 r. - **praktyka** (konieczność zmiany praktyki służby więziennej w zakresie kontroli osobistych osadzonych).

17. *Żuk p. Polsce*, skarga nr 48286/11, wyrok z dnia 06.10.2015 r. – **praktyka** (długotrwałe niewykonywanie decyzji administracyjnej).

18. *Stasik p. Polsce*, skarga nr 21823/12, wyrok z dnia 06.10.2015 r. – **praktyka** (polskie sądy nie podjęły adekwatnych i skutecznych starań, by wyegzekwować postanowienia o kontaktach z dzieckiem).

19. *Olszewscy p. Polsce*, skarga nr 99/12, wyrok z dnia 06.10.2015 r. - **praktyka** (brak skutecznego przeprowadzenia śledztwa w sprawie ustalenia przyczyn i okoliczności śmierci syna skarżących).

20. *Stankiewicz i inni nr 2 p. Polsce*, skarga nr 48053/11, wyrok z dnia 03.11.2015 r. – **praktyka** (sądy krajowe nie zważyły odpowiednio konkurujących ze sobą interesów, tj. prawa do informacji i ochrony dobrego imienia) **wyrok został uznany za wykonany w 2016 r.**

4. W 2016 r. Trybunał wydał w sprawach polskich 26 wyroków, w których w 19 wyrokach stwierdził naruszenie Konwencji z następujących powodów:

PRAWO I PRAKTYKA

1. *Siemaszko i Olszyński p. Polsce*, skarga nr 60975/08 i 35410/09, wyrok z dnia 13.09.2016 r. – **prawo i praktyka** (naruszenie Artykułu 1 Protokołu Nr 1 do Konwencji z powodu uniemożliwienia skarżącym, którzy byli osadzeni i pracowali, swobodnego dysponowania swoim wynagrodzeniem, konieczność dostosowania praktyki do standardów wynikających z Konwencji i orzecznictwa ETPCz i być może zmiany prawa).

PRAKTYKA

2. *Karykowski p. Polsce*, skarga nr 653/12, wyrok z dnia 12.01.2016 r. – **praktyka** (przepisy regulujące stosowanie reżimu tzw. osadzonych „niebezpiecznych” zostały już zmienione, aktualnie powinna być wdrażana właściwa praktyka ich stosowania zgodna ze standardami Konwencji i orzecznictwa ETPCz).

3. *Prus p. Polsce*, skarga nr 5136/11, wyrok z dnia 12.01.2016 r. – jw.

4. *Świdorski p. Polsce*, skarga nr 5532/10, wyrok z dnia 16.02.2016 r. – jw.

5. *Paluch p. Polsce*, skarga nr 57292/12, wyrok z dnia 16.02.2016 r. – jw.

6. *Karwowski p. Polsce*, skarga nr 29869/13, wyrok z dnia 19.04.2016 r. – jw.

7. *Pugżlys p. Polsce*, skarga nr 446/10, wyrok z dnia 14.06.2016 r. – jw.

8. *Klibisz p. Polsce*, skarga nr 2235/02, wyrok z dnia 04.10.2016 r. – jw.

9. *Romaniuk p. Polsce*, skarga nr 59285/12, wyrok z dnia 12.01.2016 r. – **praktyka** (przepisy krajowe zostały zmienione w kontekście wykonywania grupy wyroków *Trzaska p. Polsce* (dot. przewlekłości tymczasowego aresztowania), konieczne jest ich właściwe stosowanie zgodne ze standardami Konwencji i orzecznictwa ETPCz).

10. **Matczak p. Polsce**, skarga nr 26649/12, wyrok z dnia 23.02.2016 r. – jw.
11. **K.J. p. Polsce**, skarga nr 30813/14, wyrok z dnia 01.03.2016 r. – **praktyka** (naruszenie Artykułu 8 Konwencji z powodu niewłaściwego zastosowania *Konwencji Haskiej o cywilnych aspektach uprowadzenia dziecka za granicę*).
12. **G.N. p. Polsce**, skarga nr 2171/14, wyrok z dnia 19.07.2016 r. – jw.
13. **Ojczyk p. Polsce**, skarga nr 66850/12, wyrok z dnia 17.05.2016 r. – **praktyka** (naruszenie Artykułu 3 Konwencji z powodu niewłaściwych warunków bytowych w jednostce penitencjarnej, zwłaszcza przeludnienia, konieczne jest właściwe stosowanie przepisów krajowych zgodne ze standardami Konwencji i orzecznictwa ETPCz).
14. **Janusz Wojciechowski p. Polsce**, skarga nr 54511/11, wyrok z dnia 28.06.2016 r. – jw.
15. **Koniuszewski p. Polsce**, skarga nr 619/12, wyrok z dnia 14.06.2016 r. – **praktyka** (wolność wyrażania opinii, konieczność dostosowania praktyki do standardów wynikających z Konwencji i orzecznictwa ETPCz).
16. **Ziemiński p. Polsce (nr 2)**, skarga nr 1799/07, wyrok z dnia 05.07.2016 r. – jw.
17. **Wasiak p. Polsce**, skarga nr 7258/12, wyrok z dnia 14.06.2016 r. – **praktyka** (przewlekłość postępowania cywilnego - przeprowadzona została zmiana prawa, aktualnie zachodzi konieczność dostosowania praktyki stosowania przepisów regulujących funkcjonowanie skargi na przewlekłość postępowania do standardów wynikających z Konwencji i orzecznictwa ETPCz).
18. **Malec p. Polsce**, skarga nr 28623/12, wyrok z dnia 28.06.2016 r. – **praktyka** (naruszenie Artykułu 8 Konwencji z powodu niewyegzekwowania kontaktów skarżącego z dzieckiem, konieczność prawidłowego stosowania przepisów).
19. **Kurski p. Polsce**, skarga nr 26115/10, wyrok z dnia 05.07.2016 r. - **praktyka** (wolność wyrażania opinii, konieczność dostosowania praktyki do standardów wynikających z Konwencji i orzecznictwa ETPCz).